

ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی

فارسی

(دوره‌ی راهنمایی تحصیلی)

مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی - ۱۴

ویژگی‌های کتاب‌های آموزشی
راهنمای تولید کتاب‌های آموزشی برای
ناشران نویسندگان و معلمان مؤلف

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دفتر انتشارات کمک‌آموزشی

تایستان ۸۳

اطلبوا العلم من المهد الى الحد
پیامبر اسلام (ص)

مقدمه

با ورود به هزاره‌ی سوم میلادی، پیشرفت‌ها و تجربیات نوین آموزشی، این امکان را فراهم ساخته است که سخن گهربار پیامبر اسلام (ص)، «ز گهواره تا گور دانش بجوی»، یا به عبارت دیگر «یادگیری مادام‌العمر»، مصداق عملی یابد. امروزه یادگیری به زمان حضور در مدرسه محدود نمی‌شود، بلکه همان‌طور که در گزارش کمیسیون بین‌المللی درباره‌ی آموزش برای قرن بیست و یکم با عنوان «یادگیری، گنج درون» (۱۹۹۵، Dolors) بیان شده است، یادگیری تمام جنبه‌های حیات انسان را دربرمی‌گیرد. تحقق چنین امر خطیری، بدون بازاندیشی، بازسازی ساختارها، و بازآفرینی مؤلفه‌های نظام آموزشی و زیرساخت‌های آن، بعید می‌نماید.

یکی از مهم‌ترین و رایج‌ترین منابع تحقق یادگیری مؤثر و پایدار در کشورمان، کتاب‌های آموزشی هستند. یادگیری اطلاعات از طریق کتاب، با وجود گسترش اینترنت همچنان اهمیت خود را حفظ کرده است. (گانیه وریس، ترجمه‌ی مهجور، ۱۳۷۸).

کتاب‌های آموزشی توانسته‌اند، در کنار ابزار پیچیده و سریع توسعه یافته‌ی رسانه‌ای در سراسر نظام‌های آموزشی جهان همچنان اهمیت خود را حفظ کنند و به تحقق یادگیری در سطوح مختلف فراگیران پردازند.

در حال حاضر، «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش»، به عنوان یکی از مؤسسات بزرگ علمی فرهنگی و آموزشی کشور، در امر پژوهش، برنامه‌ریزی، تولید و ارزشیابی کتاب‌های آموزشی

نقش عمده‌ای دارد. این سازمان، علاوه بر ساماندهی امور تولید و نشر کتاب‌های آموزشی، امر راهنمایی و جهت‌دهی به دست‌اندرکاران امور چاپ و نشر، در راستای تولید کتاب‌های آموزشی مناسب و مورد نیاز نسل دانش‌آموزی، اولیاء، معلمان و کارشناسان آموزشی سراسر کشور را بر عهده دارد. آنچه در مجموعه‌ی حاضر فراهم شده، تلاشی مقدماتی برای نیل به این مقصد می‌باشد. امیدواریم با نظرات ارشادی و اصلاحی کلیه‌ی صاحب‌نظران امر تعلیم و تربیت، در گام‌های بعدی، این تلاش‌ها کامل‌تر شوند و به سمت تحقق هدف‌های متعالی و آرمانی نظام آموزشی کشور پیش روند

دفتر انتشارات کمک‌آموزشی

کتاب‌های آموزشی حوزه‌ی زبان و ادبیات فارسی

منظور از کتاب‌های آموزشی زبان و ادبیات فارسی، همه‌ی کتاب‌های غیردرسی است که برای تحقق هدف‌های کلی و جزئی کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمای و نیز کمک به تقویت یاددهی و یادگیری درس فارسی تهیه و تولید می‌شوند. به همین دلیل لازم است عوامل دست‌اندرکار در تولید و نشر این‌گونه کتاب‌ها با هدف‌های، موضوعات و مفاهیم زبان و ادبیات فارسی دوره‌ی راهنمایی آشنایی کافی داشته باشند.

هدف‌های کلی برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی

۱. هدف‌های آموزش زبان فارسی

۱-۱. توانایی درک گفته‌ها و نوشته‌های معاصر

منظور از گفته‌ها و نوشته‌های معاصر آثاری هستند که دانش‌آموز به اقتضای محیط و متناسب با نیازهای خود با آن‌ها سروکار دارد؛ مثل مطالب عمومی روزنامه‌ها، مجلات مخصوص نوجوانان و گفتارهای غیرتخصصی رسانه‌های گروهی.

۱-۲. توانایی نوشتن به زبان فارسی

انتظار می‌رود دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی به حدی از توانایی نگارشی برسند که بتوانند دیده‌ها، شنیده‌ها، خوانده‌ها و حاصل اندیشه‌های خود را در قالب کلمات و جملات صحیح بنویسند.

۱-۳. توانایی گوش دادن

دانش‌آموزان باید بتوانند به گفته‌های دیگران به دقت گوش دهند و مقصود خود را در قالب کلمات و جملاتی روشن بیان کنند.

۲. هدف‌های آموزش ادب فارسی

۲-۱. آشنایی با نمونه‌های مناسب ادبی

مراد از نمونه‌های مناسب ادبی، گزیده‌هایی از آثار منظوم و منثور فارسی اعم از کلاسیک و معاصر است. این نمونه‌های ادبی باید با نیازها و توانایی ذهنی دانش‌آموزان متناسب باشند. واژگان تازه را به آن‌ها یاد دهند و از عنصر خیال و آرایه‌های ادبی برخوردار باشند.

۲-۲. آشنایی با بزرگان ادب فارسی، قالب‌های شعری،

ادبیات فارسی و ادبیات سایر ملل

در دوره‌ی راهنمایی دانش‌آموزان با چهره‌هایی مثل فردوسی، نظامی، نیر، پروین اعتصامی، سهراب سپهری، ملک‌الش‌عرای بهار، سعدی، حافظ، مولوی، جلال آل احمد و... آشنا می‌شوند. آن‌ها در ضمن خواندن نمونه‌هایی از آثار شاعران، با قالب‌هایی مثل قصیده، غزل، قطعه، مثنوی، چهارپاره، قطعه‌ی مصرع، شعر نو و... آشنا می‌شوند. علاوه بر این، نمونه‌هایی از ادبیات معاصر، مثل شعر سهراب و ادبیات جهان، مثل «ژول ورن» را می‌خوانند.

۲-۳. توانایی درک زیبایی‌های ادبی

مقصود از توانایی درک زیبایی‌های ادبی آن است که لذت فطری و ناخودآگاه دانش‌آموز از ادبیات تا حدی به لذت آگاهانه تبدیل شود و همچنین او با بعضی اصطلاحات ادبی آشنا گردد. در این زمینه دانش‌آموزان با آرایه‌هایی مثل تشبیه، جان بخشیدن به اشیاء، تعبیر مناسب، تضاد، سجع و... آشنا می‌شوند.

گفتنی است، طبقه‌بندی هدف‌های این درس در دو حوزه‌ی زبان و ادبیات فارسی به معنای تفکیک این دو نیست. هدف، اهمیت دادن به هر دو آن‌ها در حوزه‌ی تألیف و آموزش است.

۳. هدف‌های ارزشی زبان و ادبیات فارسی

۳-۱. تقویت مبانی دینی و عقیدتی نوجوانان

در این زمینه، در کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی، فصل‌هایی مثل «اسلام و انقلاب اسلامی»، «اخلاق» و «جلوه‌های زندگی» گنجانده شده‌اند که از این طریق با موضوعات متفاوتی از قبیل **زندگی پیامبر (ص)**، **حضرت علی(ع)**، **شهید مدرس**، **شهید رجایی**، **امام خمینی (ره)**، **آیت‌الله خامنه‌ای** و... آشنا می‌شوند.

۳-۲. ایجاد میل و رغبت به رعایت اصول اخلاقی و احترام

به قوانین اجتماعی

دانش‌آموزان در کتاب فارسی دوره‌ی راهنمایی با موضوعاتی از قبیل راستگویی، درستکاری، پرهیز از غرور، مناعت طبع، قناعت، هم‌دلی، پرهیز از طمع، زیان اسراف، اغتنام فرصت، زهد و تقوا، سیرت زیبا، آزادی و آزادگی، جوانمردی و... آشنا پیدا می‌کنند.

۳-۳. تقویت حس زیبایی‌شناسی نوجوانان

کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی دانش‌آموزان را با زیبایی‌های طبیعت از طریق فصل‌هایی با عنوان‌های: زمین، آفرینش، فصل‌های سال، دریا، آسمان، اقیانوس، کوهستان، درون زمین، گلستان و... آشنا می‌سازند و دانش‌آموزان با به‌کارگیری زیبایی‌های سخن، در زمینه‌ی تولید مطالب ادبی درباره‌ی این‌گونه زیبایی‌ها، توانمند می‌شوند.

۴-۳. تقویت حس همبستگی ملی و احترام به اعتقادات

اسلامی در نوجوانان

برای تحقق این هدف، در کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی موضوعاتی با عنوان‌های: کوچ عشایر، سرزمین افتخار و حماسه، پهنه‌ی سبز و کبود، نقاشی ایرانی، شاعر حماسه‌ی ملی، ایران سرزمین علم و فرهنگ، مدرس، اسوه‌ی مقاومت و ایثار، سرزمین طلای سیاه، سلام به خوزستان، بهاران آبی‌در، زادگاه من، هفت‌خان، سرزمین نخل و آفتاب، هنر خوش‌نویسی، هنر و زندگی، اصفهان، بهار شیراز، همسایگان کویر، شهر بادگیرها، همه جای ایران سرای من است و... مطرح شده‌اند.

۵-۳. ایجاد میل و رغبت به علم‌آموزی و قدردانی از میراث

فرهنگی

این هدف از طریق طرح موضوعاتی با عنوان‌های: ایران سرزمین علم و فرهنگ، ابن سینا، دکتر محمود حسابی، بزرگوارترین علم، انیشتین، اخلاق علمی، ماری کوری، اسلام و علم، چراغ دانش، خواجه‌نصیر طوسی، پاسداری از زبان فارسی و... پیگیری و محقق شده است.

۶-۳. آشنایی با مسائل و ضرورت‌های زندگی

دانش‌آموزان در کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی با موضوعاتی از قبیل مطالعه، ورزش، مردانگی، صنعت چاپ، روزنامه، پهلوانی، دانش‌نامه، بیداری و هوشیاری، ارتباطات و... آشنا می‌شوند.

۳. آشنایی با آداب و رسوم و شیوه‌های گوناگون زندگی

مردم ایران

دانش‌آموزان در فصل مردم‌شناسی کتاب‌های فارسی با شیوه‌های زندگی و آداب و رسوم عشایر و مردمان، آذربایجان، زنجان، مازندران و گیلان، خوزستان، کردستان، کرمانشاه، ایلام، سیستان و بلوچستان، اصفهان، فارس، یزد، سمنان، کرمان، خراسان و... آشنا می‌شوند.

هدف‌های آموزشی درس زبان و ادبیات فارسی در

دوره‌ی راهنمایی

الف) حوزه‌های شناختی

۱. آشنایی با مسائل دینی، اعتقادی، اجتماعی، ملی، هنری و علمی
۲. شناخت بیش‌تر شخصیت‌های برجسته‌ی اسلام و انقلاب اسلامی
۳. آشنایی با زیبایی‌ها و شگفتی‌های طبیعت و جهان آفرینش
۴. شناخت مسائل و ضروریات زندگی
۵. آشنایی با خصوصیات و ویژگی‌های زندگی مردم نواحی گوناگون

ایران

۶. شناخت مصداق‌های ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی
۷. آشنایی با جلوه‌هایی از هنر ملی و اسلامی
۸. آشنایی با چهره‌های علمی و ادبی ایران و جهان
۹. شناخت انواع کلمات فارسی
۱۰. آشنایی با عناصر زیبایی سخن و انواع مهارت‌های نگارشی

ب) حوزه‌ی مهارتی

۱. گوش دادن به گفته‌های دیگران
۲. خواندن و درک نوشته‌های هم‌سالان و بزرگان

۳. سخن گفتن در حضور جمع با حفظ آرامش و اعتماد به نفس
۴. نوشتن براساس قواعد و اصول نگارشی
۵. پاسخ‌گویی به سؤالات و تمرین‌های کتاب فارسی
۶. تشخیص عناصر زیبایی سخن در گفته‌ها و نوشته‌های ادبی
۷. مقایسه‌ی قالب‌های شعر فارسی
۸. بررسی و تحلیل متن‌های گوناگون نظم و نثر فارسی
۹. مطالعه‌ی مستقل متن‌های ادبی، علمی، اجتماعی و دینی

پ) حوزه‌ی نگرشی

۱. علاقه به مطالعه‌ی نوشته‌های مناسب
۲. علاقه به شناخت چهره‌های برجسته‌ی ادبی
۳. تقویت روحیه‌ی زیبایی‌شناسی
۴. تقویت علاقه به کاربرد درست مهارت‌های زبانی در برقراری ارتباط
۵. تقویت حس احترام به زبان و ادبیات فارسی

انواع کتاب‌های آموزشی زبان و ادبیات فارسی در دوره‌ی

راهنمایی

با توجه به هدف‌ها، موضوعات و مفاهیم برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی دوره‌ی راهنمایی می‌توان کتاب‌های آموزشی این دوره را به دو دسته تقسیم کرد:

الف) کتاب‌های کمک‌آموزشی

کتاب‌هایی هستند که به منظور ایجاد انگیزه، توسعه‌ی یادگیری، افزایش دانش و معلومات زبانی و ادبی، پرورش مهارت‌های ذهنی و عملی،

رشد روابط اجتماعی و ارتقای یادگیرنده با توجه به هدف‌های برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی دوره‌ی راهنمایی تهیه و تنظیم می‌شوند. کتاب‌های کمک آموزشی زبان و ادبیات فارسی به سه گروه طبقه‌بندی می‌شوند:

۱. کتاب‌های دانش‌افزایی برای دانش‌آموزان

این نوع کتاب‌ها مفاهیم، سرفصل‌ها و موضوعات مربوط به شعر، نثر، دستور زبان، نگارش، املا، شاعران و نویسندگان، و آموزه‌های اخلاقی و ارزشی را که در کتاب درسی آموخته شده‌اند؛ مورد توجه قرار می‌دهند. برخی از کتاب‌هایی که در این زمینه تهیه می‌شود، عبارتند از: دستور زبان فارسی، رسم‌الخط فارسی، تاریخ ادبیات و زندگی شاعران، نویسندگان، شخصیت‌های علمی دینی و کتاب‌های داستان.

۲. کتاب‌های پرورش مهارت‌های زبانی و ادبی

دانش‌آموزان

دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی در زمینه‌ی مهارت‌های زبانی، یعنی گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن به کتاب‌هایی نیاز دارند که از طریق آن‌ها بتوانند، مهارت‌های زبانی خود را پرورش دهند؛ مثل کتاب‌هایی که در زمینه‌ی خوش‌نویسی (خط تحریری)، مطالعه و کتابخوانی، نگارش و انشا، تشخیص اصول و قواعد دستوری، آرایه‌های ادبی و... تهیه و تولید می‌شوند.

۳. کتاب‌های دانش‌افزایی، مهارتی و روشی برای

کارشناسان و معلمان

کتاب‌هایی هستند که در زمینه‌ی زبان‌شناسی، آواشناسی، معناشناسی، دستور زبان، ادبیات کلاسیک و معاصر، پرورش مهارت‌های زبانی، نوشتن انواع انشا، درک و شناخت زیبایی‌های سخن، نحوه‌ی آموزش زبان فارسی، فنون کلاس‌داری، تاریخ ادبیات، آزمون‌سازی و... اطلاعاتی را به کارشناسان و معلمان دوره‌ی راهنمایی ارائه می‌دهند. علاوه بر این معلمان می‌توانند درباره‌ی افزایش اطلاعات خود در زمینه‌ی تدریس کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی نیز به آن‌ها مراجعه کنند. این نوع کتاب‌ها به معلم کمک می‌کنند، در زمینه‌ی روش تدریس کتاب‌های فارسی اطلاعات لازم را به دست آورد، با نمونه‌ها و الگوهای تمرین‌سازی برای درس‌ها آشنا شود، پاسخ برخی مشکلات و تمرین‌های درس را ببیند، به توصیه‌های مؤلفان در تدریس درس‌ها توجه کند و با نمونه‌هایی از سیاهه‌ی رفتار و سؤالات امتحانی آشنا شود.

ب) کتاب‌های کمک‌درسی

کتاب‌هایی هستند که به منظور تسهیل، تقویت، تکمیل، تعمیق یادگیری و فراهم کردن آموزش جبرانی براساس هدف‌ها و برنامه‌ی درسی آموزش زبان و ادبیات فارسی دوره‌ی راهنمایی تهیه و تنظیم می‌شوند. کتاب‌های کمک‌درسی زبان و ادبیات فارسی به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱. کتاب‌های کار و تمرین

در این کتاب‌ها، مجموعه‌ای از پرسش‌ها، تمرین‌ها و فعالیت‌هایی از کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی طراحی می‌شوند که انجام آن‌ها موجب تثبیت آموخته‌ها، جبران ضعف‌ها و تکمیل آموخته‌ها می‌شود.

دانش‌آموزان با حل تمرینات این کتاب‌ها مباحث و نکات درسی را بیشتر و بهتر یاد می‌گیرند.

۲. کتاب‌های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

این کتاب‌ها به معلمان و دانش‌آموزان کمک می‌کنند، با نمونه‌هایی از سؤال‌های درسی و امتحانی آشنا شوند. با توجه به این‌که آزمون فارسی در دوره‌ی راهنمایی شفاهی است، این گروه از کتاب‌ها بیش‌تر در پایه‌ی سوم راهنمایی برای آشنایی با آزمون‌های ورودی مدرسه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرند. در صورتی که تهیه و تولید این کتاب‌ها طبق اصول و ضوابط علمی باشد، می‌توانند الگوی خوبی برای استفاده‌ی معلمان باشند و آنان را به طور غیرمستقیم با نحوه‌ی سؤال و سیاهه‌ی رفتار آشنا سازند.

• ویژگی‌های کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی زبان و ادبیات فارسی دوره‌ی راهنمایی

با توجه به آنچه که گفته شد، به روشنی دیده می‌شود که کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی با کتاب‌های درسی تفاوت زیادی دارند. اما چنین نیست که این سه گروه کتاب در عرض هم باشند، بلکه در طول یکدیگر هستند و دو گروه یاد شده در جهت تقویت و تکمیل کتاب‌های درسی فارسی تولید می‌شوند. به طور کلی، کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی دارای یک سلسله ویژگی‌های عمومی و ویژگی‌های خاص هستند که تبیین و تشریح آن‌ها به ناشران، معلمان، ارزیابان کمک می‌کند، با آگاهی و درایت بیش‌تری نسبت به تألیف، تولید و ارزیابی کتاب‌های غیردرسی اقدام کنند.

الف) ویژگی‌های عمومی

همه‌ی کتاب‌های کمک‌آموزشی و کمک‌درسی بدون در نظر گرفتن نوع آن‌ها، ویژگی‌هایی دارند که در چهار دسته قابل بررسی هستند:

۱. ساختار ظاهری و فیزیکی کتاب

فرم و ظاهر کتاب به مثابه پنجره‌ای است که خواننده را به دنیای کتاب فرا می‌خواند. بنابراین می‌تواند در جذب یا دفع مخاطب نقش بسیار مهمی را ایفا کند. مواردی که در این زمینه باید مورد توجه باشد، عبارتند از:

۱-۱. طراحی و رنگ‌آمیزی و نوع نوشته‌های روی جلد و جذاب و برانگیزنده باشد و با محتوای کتاب‌های فارسی هم‌خوانی و ارتباط معنادار داشته باشد.

۲-۱. قطع کتاب و شکل ظاهری آن با محتوای کتاب فارسی و گروه سنی دوره‌ی راهنمایی هماهنگ باشد.

۳-۱. ساختار فیزیکی کتاب به تناسب گروه سنی دوره‌ی راهنمایی از استحکام بیش‌تری برخوردار باشد.

۴-۱. صفحه‌آرایی کتاب به گونه‌ای باشد که در خواننده ایجاد انگیزه کند تا او بتواند، کتاب را به آسانی و مستقل بخواند و ادامه‌ی مباحث را با نظم فکری و منطقی دنبال کند.

۵-۱. نوع و اندازه‌ی حروف کتاب با ویژگی‌های سنی دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی هماهنگ باشد.

۶-۱. با توجه به شرایط سنی دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی، از سفیدخوانی و فاصله‌ی بین سطرها به درستی استفاده شود.

۷-۱. در تصویرسازی و طراحی به گونه‌ای عمل شود که علاقه به مطالعه و خواندن بیش‌تر شود.

۸-۱. بین محتوای تصویرها و محتوای متن هماهنگی ایجاد شود تا زمینه برای فهم بیشتر مطالب فراهم آید.

۹-۱. کتاب دارای شناسنامه، مقدمه، فصل‌بندی مناسب فهرست منابع و واژه‌نامه باشد.

۲. محتوا و درون‌مایه‌ی کتاب

علاوه بر فرم و شکل ظاهری کتاب، ویژگی دیگری که در جذابیت و اثرگذاری کتاب نقش بسزایی دارد، توجه به عناصر درونی و محتوایی اثر است. در این زمینه باید این موارد مدنظر مؤلفان و ناشران باشد:

۱-۲. محتوای کتاب با هدف‌های برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی تناسب داشته باشد و بخشی از هدف‌های کتاب کمک‌آموزشی و کمک‌درسی به طور صریح در ابتدای کتاب ذکر شود.

۲-۲. در انتخاب و تألیف محتوای کتاب لازم است، به برخی از اصول و معیارهای علمی تدوین محتوا توجه شود؛ از قبیل: توجه به نیاز دانش‌آموز، توجه به نیاز جامعه، در نظر گرفتن چارچوب کتاب درسی، رعایت جنبه‌های کاربردی یادگیری، رعایت سیر منطقی مباحث از ساده به مشکل و...

۳-۲. ساختار نحوی جملات و عبارات متن و تمرین‌ها ساده و روان و در حد فهم دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی باشد. موارد مصوب در رسم‌الخط فارسی نیز رعایت شود.

۴-۲. تصویرها، شکل‌ها، جدول‌ها و نمودارها به گونه‌ای باشند که به یادگیری بهتر مفاهیم کتاب‌های فارسی کمک کنند؛ پیام متن را به روشنی انتقال دهند؛ با ارزش‌های جامعه مغایرت نداشته باشند، و معیارهای فنی و هنری رعایت شده باشد.

۳. روش‌های ارائه‌ی محتوای کتاب

کتاب‌های کمک آموزشی و کمک‌درسی زبان و ادبیات فارسی در دوره‌ی راهنمایی به روش‌های متفاوتی سازماندهی و ارائه می‌شوند. به نظر می‌رسد، با توجه به مهارتی بودن درس فارسی بهتر است، تولیدکنندگان کتاب‌های آموزشی توجه بیشتری به این ویژگی داشته باشند. زیرا برای تقویت مهارت‌های تفکر، استدلال، نتیجه‌گیری، تلخیص، مطالعه، بازنویسی، تحلیل متن و... لازم است روش‌های ارائه‌ی محتوا، هم در متن هم در تمرین‌ها و پرسش‌ها، کاملاً آموزشی و ملموس باشند. علاوه بر این بهتر است در استفاده از روش‌های ارائه‌ی محتوا از قبیل داستان، نگارش، طبقه‌بندی، تحلیل و نتیجه‌گیری اصل تنوع همراه مدنظر باشد.

در کنار روش‌های ارائه‌ی محتوا، ناشر و مؤلف باید به این نکته نیز توجه کنند که از روش‌های خود ارزشیابی نیز بهره بگیرند. به این منظور لازم است، نوع و سطح پوشش‌ها به گونه‌ای باشد که ضمن تقویت کتاب درسی، بازخورد آن توسط دانش‌آموز تعیین شود. مثلاً دانش‌آموز پس از انجام تمرین‌ها و خواسته‌های کتاب، براساس ملاک‌هایی خودش را ارزشیابی کند.

ب) ویژگی‌های اختصاصی

۱. کتاب‌های دانش‌افزایی زبان و ادبیات فارسی برای

دانش‌آموزان

۱-۱. مجموعه‌ای از حوزه‌های معرفت‌شناسی زبان فارسی را به دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی ارائه دهند، مثلاً در زمینه‌ی دستور، نگارش، املا، داستان، مطالعه و یادگیری.

۱-۲. اشکالات و ابهامات دانش‌آموز را هنگام برخورد با کتاب درسی فارسی و حل تمرینات برطرف کنند.

۱-۳. به عنوان منبع و مرجع، مورد استفاده‌ی دانش‌آموز باشند و روحیه‌ی پژوهش را در او تقویت کنند.

- ۴-۱. کنجکاوی و تفکر دانش‌آموز را تحریک کنند و بر علاقه و نشاط او نسبت به درس فارسی بیفزایند.
- ۵-۱. موضوعات و مطالب آن‌ها در چارچوب برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی باشند.
- ۶-۱. دانش‌آموز پس از مطالعه‌ی مطالب آن‌ها، خود را ارزشیابی کند تا هنر خواندن و تحلیل متن‌های گوناگون فارسی در او تقویت شود.
- ۷-۱. جمله‌بندی و نظم عبارات آن‌ها از نظر منطقی به گونه‌ای باشد که ذهن دانش‌آموز را فعال نگه دارد.

۲. کتاب‌های پرورش مهارت‌های زبانی و ادبی دانش‌آموزان

- ۱-۲. در داستان‌های انتخابی، زبان و بیان ساده و روان باشد.
- ۲-۲. با طرح پرسش‌هایی از متن، مهارت خواندن و درک و فهم دانش‌آموزان را تقویت کنند.
- ۳-۲. مهارت‌های مختلف نگارشی از جمله‌نویسی تا خلاصه‌نویسی با تأکید بر مهارت‌آموزی باشد.
- ۴-۲. متن‌های انتخابی برای مطالعه، نگارش و املا، مناسب و قابل فهم باشند.
- ۵-۲. متن‌های انتخابی برای تقویت مهارت‌های زبانی، متناسب با برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی باشند.
- ۶-۲. به جای ارائه‌ی نمونه‌ها و الگوهای قالبی، راهکارهای تولید و تقویت خواندن و نوشتن را ارائه کنند.
- ۷-۲. گسترش دامنه‌ی واژگانی و درک معنایی را همواره در نظر داشته باشند.

۲-۸. از واژه‌ها و عباراتی استفاده کنند که در تلفظ و معنای آن‌ها ابهام یا دوگانگی نباشد.

۲-۹. به منظور تقویت لحن و آهنگ گفتن و خواندن دانش‌آموزان، از نشانه‌های نقطه‌گذاری به موقع استفاده گردد.

۲-۱۰. به منظور تقویت مهارت‌های زبانی و اندیشیدن، تمرین‌های فرآیندی و فعال طرح کنند.

۳. کتاب‌های دانش‌افزایی، مهارتی و روشی برای کارشناسان و معلمان

۳-۱. برای افزایش اطلاعات معلمان دوره‌ی راهنمایی، مطالب و مباحثی از زبان آموزی، زبان‌شناسی، دستور زبان فارسی، آرایه‌های ادبی، تاریخ ادبیات و شیوه‌های تدریس درس فارسی ارائه دهند.

۳-۲. ضمن تأکید بر برنامه‌ی درسی آموزش زبان فارسی، توانایی و مهارت معلم را در فرآیند انجام فعالیت‌های یاددهی-یادگیری تقویت کنند.

۳-۳. با حل ابهامات و پاسخ به سؤالات کلیدی معلم، زمینه را برای بهبود آموزش کتاب‌های فارسی فراهم کنند.

۳-۴. به معلم کمک کنند نسبت به طراحی آموزشی درس فارسی و اداره‌ی کلاس توانمند شود.

۳-۵. درباره‌ی نویسندگان و شاعرانی که آثار آن‌ها در کتاب‌های فارسی مورد استفاده قرار گرفته‌اند، به طور روشن و ساده اطلاعاتی را ارائه دهند.

۳-۶. راهکارهایی برای تقویت مهارت‌های گوش دادن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن دانش‌آموزان توصیه کنند.

۳-۷. راهکارهایی برای تقویت مهارت‌های ادبی مانند شعرخوانی و تشخیص آرایه‌ها، قالب شعر و تحلیل متن شعر را در دانش‌آموزان توصیه کنند.

۳-۸. راهکارهایی برای تقویت مهارت تدریس درس‌ها، طرح تمرین، گفتن املا، طرح موضوع انشا، نقد و داوری و نحوه‌ی ارزشیابی از کتاب فارسی ارائه دهند.

۴. کتاب‌های کار و تمرین

۴-۱. به تناسب هدف‌های برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی و کتاب‌های فارسی تمرین و فعالیت طراحی شده باشند.
۴-۲. به منظور پرورش خلاقیت و نگارش خلاق، پرسش‌ها و تمرین‌های خلاق، مثل جان‌بخشی به اشیا یا تکمیل داستان ناتمام، ارائه دهند.

۴-۳. از طرح سؤال‌های عین کتاب یا کلیشه‌ای و قالبی پرهیز کنند
۴-۴. تمرین‌های انتخابی برای کتاب کار و تمرین، از تنوع لازم برخوردار باشند.

۴-۵. ضمن تأکید بر نکته‌ها و آموخته‌های درس، به تقویت مهارت اندیشیدن و تفکر کمک کنند.

۴-۶. تمرین‌هایی طرح کنند که بین مفاهیم و مهارت‌های درس فارسی با سایر درس‌ها مرتبط هماهنگی به وجود آید.

۴-۷. به منظور هدایت دانش‌آموز در حل تمرین‌های کتاب فارسی، تمرین‌های مشابه و تفکربرانگیز طرح کنند.

۴-۸. در طرح سؤال‌ها و تمرین‌ها به سطوح متفاوت دانشی و مهارتی توجه کنند تا مطالب با توجه به تفاوت‌های فردی تولید شوند.

۵. کتاب‌های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

۵-۱. نمونه آزمون‌هایی که طرح می‌کنند، با اصول، ضوابط و شیوه‌های ارزشیابی، بارم‌بندی و آیین‌نامه‌های امتحانات هماهنگ باشد.

- ۲-۵. معلمان و دانش‌آموزان و طراحان سؤالات را با نمونه‌های مناسب سؤالات امتحانی آشنا کنند.
- ۳-۵. برای تقویت قدرت تفکر و نظم منطقی، نمونه‌هایی از پرسش‌های خلاق و واگرا را نیز طرح کنند.
- ۴-۵. طراحی و سطح‌بندی سؤالات آزمون به گونه‌ای باشد که دانش‌آموز بتواند خودش را ارزیابی کند.
- ۵-۵. به منظور ایجاد تنوع در پرسش‌های املایی، نگارشی، انشایی، خواندن و درک مطلب و... پرسش‌هایی کاملاً نوین طرح کنند تا زمینه برای ایجاد تحول در نگرش جامعه و معلمان فراهم شود.

• موضوعات و مفاهیم زبان و ادبیات فارسی پایه‌ی اول دوره‌ی راهنمایی تحصیلی

الف) شاعران

• نظامی، سعدی، فردوسی، حمید سبزواری، پروین اعتصامی، نیما یوشیج، محمود کیانوش، فروزانفر، ملک‌الشعراى بهار، سهراب سپهری و اوحدی مراغه‌ای.

ب) شعر

• بهترین سرآغاز، الله‌اکبر، عاشقا خبر کامد بهاران، دریا، آینه‌ی روزگار، ورزندگی، سپیدرود، آب را گل نکنیم، آرزوی پرواز، غرور جوانی، فروتنی، اندرز و...

پ) نویسندگان

● عبید زاکانی، سعدی، محمد غزالی، حمداله مستوفی، آندره موروا، اسماعیل سعادت، جامی، رحمان دوست، نصرالله منشی، غلامحسین یوسفی، دکتر محمود حسابی و کیکاووس بن اسکندر.

ت) آثار

● لیلی و مجنون، مخزن الاسرار، گلستان، رساله‌ی دلگشا، کیمیای سعادت، شرح زندگانی من، سبک‌شناسی، نصیحه‌الملوک، بهارستان، کلیله و دمنه، بوستان، چشمه‌ی روشن، تاریخ‌الحکما، مثنوی جام‌جم و قابوس‌نامه.

ث) قالب‌های شعری و آرایه‌های ادبی

● قافیه، مصراع، ردیف، مثنوی، قطعه و تشبیه (دستور زبان).
زبان، جمله، اجزای جمله، نهاد، مسند، فعل، مفعول، اقسام جمله (خبری، پرسشی، امری و عاطفی)، ویژگی‌های فعل، فعل ناگذر و فعل گذرا.

ج) نگارش و املا

● تفاوت گفتار، نوشتار، با جمله آغاز کنیم. توصیف اجرا، توصیف اشیا و توصیف چهره به زبان خود نوشتن (سبک)

ح) شخصیت‌های دینی، مذهبی و علمی

● حضرت محمد (ص)، مدرس، دکتر محمود حسابی، ارشمیدس و انیشتین.

خ) مفاهیم ارزشی

● شهید و شهادت، آزادگی، آفرینش، مطالعه، میراث فرهنگی، میهن‌دوستی، همدوستی، نقاشی ایرانی، پرهیز از غرور، هم‌دلی و تعاون، راست‌گویی، و دست‌کاری، محیط‌زیست.

● موضوعات و مفاهیم زبان و ادبیات فارسی پایه‌ی دوم دوره‌ی راهنمایی تحصیلی

الف) شاعران

● سعدی، شهریار، سلمان هراتی، ملک‌الشعراى بهار، فردوسی، حسین مسرور، مولوی، نظامی، قیصر امین‌پور، پروین اعتصامی و رودکی.

ب) شعر

● دست نیاز، شیر خدای زنگ انشا، دماوند، نخستین جنگ رستم، سلام به خوزستان، نحوی و کشتیبان، دیده فرو بر به گریبان خویش، راز زندگی، برگ درختان سبز، هزار کوه گرت سد ره شوند بروو دانش اندر دل چراغ روشن است.

پ) نویسندگان

● ابومنصور موفق هروی، سیدصمد آقا امیری، عبید زاکانی، اگزوپری فرانسوی، بلنتین، ترانه امیرابراهیمی، علامه قزوینی، نصراله منشی، سعدی، کیکاووس بن اسکندر، دهخدا، احمد جام ژنده‌پیل و عبدالحسین زرین‌کوب

ت) آثار

● الابنیه عن حقایق الادویه، بوستان، شازده کوچولو، پرواز شبانه، جزیره‌ی مرجان، رساله‌ی دلگشا، کلیله و دمنه، مثنوی معنوی، جزیره‌ی

مرجان، رساله‌ی دلگشا، کلیله و دمنه، مثنوی معنوی، مخزن‌الاسرار، گلستان، قابوس‌نامه، امثال و حکم، انس‌التائین و کارنامه‌ی اسلام.

ث) قالب‌های شعری و آرایه‌های ادبی

- قطعه، شعر نو، قصیده، مثنوی، شعر نو و غزل.
- تعبیر مناسب، اغراق، بزرگ‌نمایی، ضرب‌المثل، سجع و تضاد (طباق).

ج) دستور و زبان

- نهاد، گزاره، فعل، اجزای جمله، انواع فعل، شخص، صرف، ساخت، بن، شناسه، اقسام ماضی، فعل ماضی و مضارع و آینده، متمم، حروف اضافه، صفت و قید.

چ) نگارش و املا

- دفتر خاطره، یادداشت‌نویسی، انسان‌نمایی پدیده‌ها، شرح حال‌نویسی، وصف زادگاه، وصف رویدادها، انتخاب بهترین واژه، ساده‌نویسی و فراتر از ساده‌نویسی.

ح) شخصیت‌های دینی، مذهبی و علمی

- حضرت علی (ع)، محمدعلی رجایی، تندگویان، لینه، آقاجفی قوچانی، ماری‌کوری و عبدالحسین زرین‌کوب.

خ) مفاهیم ارزشی

- سپاس خدا، پیامبر (ص)، اصحاب پیامبر، بی‌نیازی، شهید و شهادت، مقاومت و ایثار، جنگ و استقامت، شگفتی خلقت، جوانمردی، گذشت،

هم‌دلی، فروتنی، جلب رضایت، نیکی، پرهیز از حرص و آرز، پرهیز از اسراف، خط ایرانی و هنر قالی‌بافی.

موضوعات و مفاهیم زبان و ادبیات فارسی پایه‌ی سوم

دوره‌ی راهنمایی

الف) شاعران

● سعدی، راکعی، شمس‌الدین جوینی، حافظ، سهراب سپهری، نیما یوشیج، صورتگر، شیخ‌بهایی، پل الوار فرانسوی و مولوی.

ب) شعر

● در ستایش خدا، مانند باران صمیمی، نصیحت بی‌غرض، تا سرای پرده گل، روشنی من گل آب، پرواز، بهار شیراز، عمر عزیز، سیرت زیبا، ای آزادی و غوغای بهار.

پ) نویسندگان

● خواجه‌عبدالله انصاری، جامی، محمد غزالی، ژولورن، دهخدا، جلال آل‌احمد، محمدجعفر یاحقی، محمود صناعتی، حاج آخوند ملاعباس تربتی، عزالدین محمود کاشانی، غلامحسین یوسفی، محمدحسین هیکل، ناصر ایرانی، رشیدالدین میبدی و عباس اقبال آشتیانی

ت) آثار

● مناجات‌نامه، بهارستان، کیمیای سعادت، سفر به مرکز زمین، امثال و حکم، گلستان، بوستان، ارزشیابی شتاب‌زده، فضیلت‌های فراموش شده، مصباح‌الهدایه، چشمه‌های روشن، دیوان شمس، زندگانی محمد(ص) و کشف‌الاسرار.

ث) قالب‌های شعری و آرایه‌های ادبی

• قصیده، مثنوی، غزل، و شعر نو.

حکایت، لطیفه‌ی ادبی و طنز

ج) دستور زبان

• اسم ساده و غیرساده، اسم مفرد و جمع، اسم جمع، کلمات مشتق،

اسم خاص و عام، اسم معرفه و نکره، ضمیر و جمله‌های ساده و مرکب.

چ) نگارش و املا

• نامه‌نگاری، نامه‌ی دوستان، نامه‌ی رسمی، خلاصه‌نویسی،

تک‌نگاری، گزارش‌نویسی، نامه‌ی ادبی، روزنامه‌ی دیواری و نوشته‌ی آزاد.

ح) شخصیت‌های دینی، مذهبی و علمی

• امام خمینی (ره)، آیت‌الله خامنه‌ای، و خواجه‌نصیر طوسی،

خ) مفاهیم ارزشی

• زحمت و کوشش، پرهیزگاری، توحید، شکرگزاری، انقلاب اسلامی،

پای‌بندی به اسلام، فرمانبرداری، تواضع، مشورت، هم‌دردی، آیات الهی،

هوشیاری، زهد و تقوا، دل‌ن بستن به دنیا، نیک‌نامی، سیرت زیبا، آزادی،

آزادگی، جوانمردی و پاسداری از زبان فارسی.

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های عمومی کتاب‌های آموزشی زبان و

ادبیات فارسی

نام کتاب:

نویسنده / مترجم:

ناشر:

کد:

ردیف	ویژگی‌ها	۵ بسیار زیاد	۴ زیاد	۳ متوسط	۲ کم	۱ بسیار کم
۱	جذابیت ظاهری روی جلد و ارتباط آن با محتوای کتاب					
۲	تناسب حجم و قطع کتاب با محتوا و سن دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی					
۳	کیفیت صفحه‌آرایی و تأثیر آن در ایجاد انگیزه و نظم فکری دانش‌آموزان					
۴	تناسب اندازه‌ی حروف و واژگان به کار رفته در کتاب با سن دانش‌آموزان					
۵	کیفیت تصویرها از نظر جلب توجه و روشن بودن پیام					
۶	کیفیت شناسنامه، مقدمه، هدف‌ها، منابع و واژه‌نامه و تناسب آن‌ها با سن دانش‌آموزان					
۷	میزان تناسب محتوای کتاب با هدف‌های برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی					
۸	تناسب متن کتاب با اصول نگارشی و رسم‌الخط فارسی					
۹	انسجام و توالی منطقی مطالب ارائه شده در کتاب					
۱۰	تناسب محتوای کتاب با نیازهای دانش‌آموزان					
۱۱	سادگی و روانی جملات و عبارات به کار رفته					
۱۲	میزان تازگی روش‌های ارائه متن و فعالیت در کتاب					
۱۳	میزان توجه به مهارت خود ارزشیابی توسط دانش‌آموزان					
۱۴	تناسب زبان و بیان کتاب با سن دانش‌آموزان دوره‌ی راهنمایی					
۱۵	تناسب کتاب با ارزش‌های فرهنگی، ملی و دینی توصیه شده در برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی راهنمایی					
۱۶	نوآوری در سازماندهی کتاب					
جمع امتیازات هر ستون						
کل امتیاز						

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های دانش‌افزایی

زبان و ادبیات فارسی برای دانش‌آموزان

نام کتاب: نویسنده / مترجم:

ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					ارائه‌ی مجموعه‌ای از اطلاعات مربوط به حوزه‌ی زبان و ادبیات فارسی	۱
					کمک به دانش‌آموز برای حل مشکلات درسی	۲
					میزان پرورش روحیه‌ی پژوهش و تحقیق در دانش‌آموز	۳
					توجه به برانگیختن تفکر و کنجکاوی در دانش‌آموز	۴
					تناسب موضوعات و مطالب کتاب با چارچوب برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی	۵
					توجه به فعال نگه داشتن دانش‌آموز برای مطالعه‌ی و کتابخوانی	۶
					توجه به رشد و توسعه‌ی علمی دانش‌آموز در مهارت‌های زبانی و ادبی	۷
					میزان توجه به معرفی منابع برای مطالعه بیشتر	۸
					توجه به سرفصل‌ها و موضوعات کتاب فارسی راهنمایی	۹
					توجه به پرورش علاقه نسبت به دانش‌ها و مهارت‌های زبانی و ادبی	۱۰
					نوآوری در ارائه‌ی اطلاعات مربوط به زبان و ادبیات فارسی	۱۱
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های پرورش

مهارت‌های زبانی و ادبی دانش‌آموزان

نام کتاب: نویسنده / مترجم:

ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					توجه به سادگی و روانی زبان و بیان کتاب فارسی	۱
					توجه به تقویت مهارت خواندن و تحلیل متن	۲
					تاکید بر جنبه‌های کاربردی مهارت‌های زبانی و ادبی	۳
					توجه به تقویت مهارت‌های نگارشی و املائی	۴
					قابل فهم بودن متون انتخابی برای مطالعه، املا و درک مطالب	۵
					توجه به تناسب متون کتاب با برنامه‌ی درسی زبان و ادبیات فارسی	۶
					توجه به راهکارهای تقویت خواندن و نوشتن به زبان فارسی	۷
					توجه به گسترش دامنه‌ی لغات و درک معنایی در حوزه‌ی زبان و ادبیات فارسی	۸
					پرهیز از به‌کارگیری لغات و اصطلاحات دویپولو و مبهم	۹
					توجه به راهکارهای تقویت لحن و آهنگ خواندن متون	۱۰
					توجه به راهکارهای تقویت تفکر و اندیشیدن در مهارت‌های زبانی و ادبی	۱۱
					نوآوری در تقویت مهارت‌های گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن	۱۲
جمع امتیازات هر ستون						
کل امتیاز						

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های دانش‌افزایی،
 مهارتی و روشی زبان و ادبیات فارسی برای کارشناسان و معلمان
 عنوان کتاب: نویسنده / مترجم:
 ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					ارائه‌ی اطلاعات نوین در زمینه‌ی زبان و ادبیات فارسی، تاریخ ادبیات و شیوه‌های تدریس	۱
					توجه به تقویت توانایی معلم در طراحی آموزشی و تدریس کتاب فارسی	۲
					ارائه‌ی مهارت‌های نوین برای تقویت مهارت‌های زبانی و ادبی	۳
					توجه به تبیین و تشریح برنامه‌ی درسی فارسی متناسب با سطح معلمان	۴
					توجه به تنوع و یکپارچگی مطالب کتاب	۵
					توجه به رفع مشکلات معلم و پاسخ به سؤالات کلیدی او	۶
					ارائه‌ی اطلاعات ساده و روشن درباره‌ی شاعران و نویسندگان	۷
					ارائه‌ی راهکارهای نوین تقویت مهارت‌های گوش‌دادن، گفتن، خواندن و نوشتن	۸
					ارائه‌ی راهکارهای نوین جهت تقویت درس‌های املا و انشا	۹
					ارائه‌ی اطلاعاتی درباره‌ی نحوه‌ی ارزشیابی کتاب‌های فارسی	۱۰
					توجه به تلفیق مهارت‌های زبانی با هم و درس فارسی با درس‌های مرتبط	۱۱
					نوآوری در ارائه‌ی مهارت‌ها و روش‌های قابل اجرا در کلاس فارسی	۱۲
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های کار و تمرین

درس فارسی

نام کتاب: نویسنده / مترجم:

ناشر: کد:

۱	۲	۳	۴	۵	ویژگی‌ها	ردیف
بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد		
					تعمیق آموخته‌های دانش‌آموزان در کتاب‌های فارسی راهنمایی	۱
					توجه به پرورش خلاقیت در تفکر و نگارش انشا	۲
					ارائه‌ی فعالیت‌ها و تمرین‌های متنوع و جذاب در ادامه‌ی کتاب فارسی	۳
					پرهیز از طرح سؤال‌های عین کتاب و کلیشه‌ای و پرهیز از پاسخ به آن‌ها	۴
					توجه به تلفیق آموخته‌های دانش‌آموزان در کتاب فارسی با سایر درس‌ها	۵
					توجه به طرح تمرین‌های مشابه کتاب فارسی برای هدایت دانش‌آموز	۶
					توجه به سطوح مختلف تمرین‌ها و سؤال‌ها با در نظر گرفتن تفاوت‌های فردی	۷
					بهره‌گیری از امکانات هنری برای انتقال مؤثر مطالب	۸
					توجه به تقویت مهارت‌های زبانی گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن	۹
					توجه به طراحی تمرینات دوره‌ای در پایان فصل‌ها	۱۰
					نوآوری در طرح تمرین‌ها و فعالیت‌های نوین از کتاب فارسی	۱۱
					جمع امتیازات هر ستون	
					کل امتیاز	

جدول ارزشیابی از ویژگی‌های اختصاصی کتاب‌های سنجش و
ارزشیابی از کتاب فارسی

نام کتاب: نویسنده / مترجم:

ناشر: کد:

ردیف	ویژگی‌ها	۵ بسیار زیاد	۴ زیاد	۳ متوسط	۲ کم	۱ بسیار کم
۱	رعایت منطقی شیوه‌های ارزشیابی و بارم‌بندی					
۲	توجه به آیین‌نامه‌ی ارزشیابی از کتاب فارسی					
۳	ارائه‌ی نمونه سؤال‌های امتحانی مناسب					
۴	توجه به طرح پرسش‌ها و سؤال‌های خلاق و واگرا					
۵	توجه به ایجاد امکان برای خود ارزشیابی توسط دانش‌آموز					
۶	توجه به رعایت سطوح سؤالات در حیطه‌های دانشی، مهارتی و نگرشی					
۷	ارائه‌ی پرسش‌های متنوع املایی، نگارشی و درک مطلب					
۸	ارائه‌ی دستورالعمل پاسخ به سؤال‌ها در قسمت‌های مورد نیاز					
۹	توجه به ارائه‌ی الگوهای آزمون‌سازی و طرح سؤال برای معلم					
۱۰	ایجاد تنوع در پرسش‌ها، با تأکید بر مهارت‌های گوش دادن، گفتن، خواندن و نوشتن					
۱۱	نوآوری در آزمون‌سازی و سطح‌بندی سؤال‌ها از کتاب فارسی					
جمع امتیازات هر ستون						
کل امتیاز						

طرح سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی وزارت آموزش و پرورش، برای اطلاع‌رسانی به‌روز و ایجاد ارتباط بهتر و دوسویه با دانش‌آموزان و معلمان و ناشران سراسر کشور، اقدام به برنامه‌ریزی، طراحی و اجرای وبگاه سامان کتاب (<http://samanketab.roshdmag.ir>) کرده است.

مجموعه راهنماهای تولید کتاب‌های آموزشی می‌کوشد تا یافته‌های علمی کاربردی و دیدگاه‌های کلیه صاحب‌نظران دربارهٔ سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی را برای استفاده نویسندگان، ناشران و سایر پدیدآورندگان کتاب‌های آموزشی ارائه نماید.

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
دفتر انتشارات کمک‌آموزشی
دبیرخانه سامان‌بخشی کتاب‌های آموزشی